

ABONNEMENT:

Pour un an 350 Piastres
Edition spécial. 500 ptrs.

ADRESSE:

«İdjtihad» Constantinople

Téléph. St. 865

XXIV ème ANNÉE

15 Juin 1929 No. 275

TÜRKÇE VE FRANSIZCA

İLMÎ, EDEBÎ, İKTİSADÎ, SANA'Î,
SIHHÎ MECMU'A

Aboneman: Seneliği [24
nüsha] Türkiye için 2 bu-
çuk, haric için 3 buçuk,
Âlâ kâğıdlısı 5 liradır.

İdarehanesi:

Cıgaloğlunda İctihad Evi

Tarihi te'sisi:

1904 — Genève

Yirmi dördüncü sene

No. 275 15 Haziran 1929

MİLLİ İKTİSAD

[Çeçen nüsheden mabad ve hitam]

Şimdi düşünelim: tütün mukabilinde her sene memleketimize ğiren miliyonlarca lira artık gelmez oldu. Bundan kim mutazarrırdır? Tütünü yetiştiren son sene de zarar etti, fakat tarlâsı elindedir. Ona ba'dema boğday falân eker. Ecnebi tütün alıcılarını aldatan tacirler para kazandılar tütün ihracında kâr kalmadığını görünce sermayelerini başka işlere koydular; ortada yegâne mutazarrır olân memleket. Çünkü o artık tütün sayesinde haricden, para idhal edemiyor. Bütün ihraç metalarımız için devam eden bu fenalığa hükümetin lâkayt kalması demek, en mühim menfaatını takdir etmemesi ve vazifesini bilmemesi demek değildir. İstandarizasyona hiç bir namuslu türk taciri itiraz edemez.

Bu sert hökmü verirken zan olunması samimiyetle makul ve mukni zannile itiraz edecek bir kimseyi hamıyyetsizlikle pişin olarak itham ediyorum. İsteyen itiraz etsin davayı ispat etmek Nurulâh Esat Beyfendile benden. İsterimki itiraz eden olsun; o vakit daha tamik edilerek münakeşe edilir ve bu sayede Ticaret odalarınca, Gümrüklerde Ticaret Ataşelerimizce, mütemetlerde işin bir vatan meselesi olduğu anlaşılır böyle şeylere karşı göz yumulmaz.

Evsafı muayyen, ve devlet kanun ve teşkilâtının çok müteyakkız mürakebesile muemmen istihsalâtımızın evsaf itibarile emniyeti çok kuvvetli olur. Büyük sanat memleketlerinde istandarizasyon için bizim istediğimiz kadar şedit tedbirler olmadığı söylene bilir. Fakat düşünölsün ki onların meta'ı fabrikaların mahsulu veya büyük şirketler mali dir. O fabrikalar, şirketler çok miliyonlarca kıymettedirler. Tağşış yapan müşterişini ğaip eder, müşterişini ğaip eden o muazzam fabrikalar,

Şirketler yaşamazlar. Bunun için tağşışı men' eden kanun onların tabiatlarında bi-zatihi mevcuttur. Bizim ihraç maddelerimiz ne miliyonlarcaya mal olmuş fabrikaların mamuli, ne de o kuvvei maliyedeki şirketlerin malidir. Bunun için bu iş, bize göre hükümet vazifesidir. Ötekiler için bi-zatihi müemmen ve devlet için zait bir külfettir. İstihsalâtımızın dahilde sarf ve istihlâk edelenleri de ticaret odalarile beraber belediyelerin tahtı murakebesinde olarak istandarizasyona tabi olmalıdır. Bunun faidesi evelâ bu malların kredi bulmalarına imkân temini, saniyen halka hem ucuzluk hem sihhat teminidir.

Sihhat meselesini yazınca hatırıma çok şayanı dikkat bir mesele geldi Umumi nüfusumuzu zannımızın fevkinde bulunca çok sevindik değirmi?

Filit, Filida diyesatılan mayii ilk defa 1925 de Londrada selferiç magazalarında gördüm. Aman tahta kurusundan, pireden, bitten ölen Fakir çocuklarımız çokdur. Mali bir kombinezon ile bu madde büyük bir mikyasta ucuz idhal edilebilir ve sihhıye memurlarımız vasıtasile bütün köylerimiz ve şehir ve kasabadaki şubheli mahallerimiz temizlenebilir. Isıtma mücadelesi kadar bunun da ehemmiyeti vardır; Vucudu çiftçilerimize bile mufid olmayan ziraat Bankamızı bari şimdilik bu işe memur ediniz dedim, olmadı kaldı.

Bir de memlekette halis yağ arayınız; Bir lokantada halis yağ bulâna aşk olsun. Zeytun yağı ve bütün mevadı Gıdaiye maateessüf memleketimizin her yerinde sihhata muzır bir haldedir. Buna karşı belediyelerimiz tamamen lâkaytdırlar. Nufusumuzun hakiketen bir aded kıymeti varsa bunu ancak mümkün ve elzem işleri ele aldığımız zaman anlâmış olduğumuzu söyleyebiliriz.

Madde — 3 : Milli Bankalarımızı çok fena yollarda görüyorum. Dünya bankalarının başlıca iki prencipi vardır:

1 — Kazandırarak kazanmak

2 — Mutlaka kazanmak

Birinci prencip milletdaşlara, ikinci prencip yabancılara karşıdır. Bizim bankalarımızı birinci prencipe riayetkâr demek için insan hiç bir delil bulamaz. Hepsii ikinci prencip ile işlerler. Bu Bankaların çoğu banka namını fuzuli olarak taşırlar. İçlerinde ehemmiyete haiz bir iş bankası vardır.

Memleketimizde çokca işi olân her ecnebi memleketin mutlaka bir de bankası vardır, Bu bankalar mensup oldukları milletler erbabı sayının yardımcıları ve biz türklere karşı bilâ terehhum yıkıcıdır.

Bu ecnebi bankalar milletdaşlarını muvaffak kılmak için hiç bir müaveneti esirgemezler, fakat ellerine düşen bir tacirimizi ya istismar ederler yahut varını yoğunu alup cascavlâk sokağa atarlar; tacirlerimize erbabı teşebbümüze karşı bunların hiç siyanetkâr vazife ve mecburiyeti maneviyeleri yoktur. Bizim iş bankamız haiz olduğu imtiyazın kendisine tahmil ettiği vazifeden başka ileride tevsii sahai fealiyet etmesi için bir başlangıç olarak ihracat yaptığımız ecnebi iskelelerine birer mütemet ikame etmelidir. Bu mütemedin emrinde ardiye olmalı idarehanesinde ihrac emtamızın numunelerinden mürekkep daimi sergisi bulunmalıdır. Bu mütemet bulunduğu yerin lisanına vakıf, oranın tacirlerini; piyasasının ahvalini, Gümrük işlerini bilir olmalıdır. Mutemedin masası, idarehanesinin masrafı, ardiyenin kirası mal sevk eden tacirlerden İş Bankası merkezinde İktisat Vekâletinin Ticareti Hariciye müdürile birlikte tesbit edecekleri komisyonlar temin edilebilir. Binaen aleyh Bankaya kalan vazife mütemede güvenerek İş Bankası tacirlerimize icabına ihrac kredileri verecektir. Bu mütemetlerin vazifeleri ihrac mallarımızı istandarizasyon noktasında mürakebe etmek tacirlerimizi vikaye etmek, onlara azami

istifade temin etmektir. Bu mütemetleri şimdilik Batum, Odesa, Köstence, Pire, Brendizi, Marsilya, Mencister, Londra, Iskenderiye, Beyrut, da ikame etmeliyiz, İleride başka yerlerde açacağız; bu mütemetlerin yerlerine İş Bankası yavaş yavaş şubeler açmağa başlayacaktır. İş bu devreye geldiği zaman biz iktisadi rüştümüzü ispat etmiş olacağız. Türk sayı, erbabı teşebbüsü o sahalarda buldukları işlerde yani başlarında Döyçe Bank, Banko di Roma, Osmanlı Bankası ve saire gibi kuvvetli milli vazife yardımcısı olarak İş Bankasının bir şubesini bulacaklar.

Devlete hiç masrafı olmayan bu düzen dahilde mühim ictimaî neteciler verektir. Bugün türk malinin ihraç edenlerin yüzd sekseni gayritürklerdir Memlekete zerre kadar faideleri olmadığı halde ecnebi piyasalarında eşyamızı bahalıya mal etmek suretile yaşayan bu tufeylilere artık iş kalmayacaktır. Çünkü emteamızı dahilde tedarik eden türk tüccarı ecnebi iskelelerinde emniyetle istinad edecekleri mütemetleri, sadık birer rehber ve münci halinde bulmuşlardır, Türk tüccarı artık malini müşterisine bir tufeylinin fuzuli tavassutuna muhtaç olmadan teslim edebilecekler?

İhracatımız tekessür ve tenevvü' ettikce ecnebi iskelelerdeki mütemetlerin yer yerlerini Bank şubelerimiz, yani başlarında da türk ticarethaneleri, komisyon evleri peyda olacaktır. O zaman ihracat emtiamız kendi bayrağımızı hamil türk vapurlarile nakl olunacaktır. Memleket dahilinde başlıca idhalat merkezi olan İstanbul, İzmir, Samsun gibi iskelelerimizde t'esis olunacak ve dahilde istihlâk ettiğimiz ecnebi malların nümuneleriui ihtiva edecek daimi nümune sergileri vasıtasile de ecnebi malları bir çok mutavassıtlardan kurtularak halkımıza çok ucuza mal edilmiş olacaktır.

Ecnebi emti'asının dahilde böyle ucu-

za mal edilmesinden dahilde sanayiimizin aleyhine bir netice hasıl olacağı endişesine mahal yokdur. Mevadı ibtidaiyesi müstemlikelerden gelerek bahalı işçilik zamanından sonra da memleketimizde yetişen aynı mevadı iptidaiye ile i'mal edeceğimiz eşyaya Avrupa malının fiyatca rekabet edebilmesine imkân yokdur. Yukarıdanberi söylediklerimin muhassalası memleketimizde hayat bahalılığını bırakmamış olacaktır. Nefasetce müsavi olabildiğimiz eşyayı Avrupanın göbeğine kadar daha ucuza mal edeceğimize şüphe edilemez. Bunları yapmadan sergi açmak açılan sergilere iştirak etmek bizim için fâidesiz bir gösterişdir. Paramızın istikrarı, Devlet Bankasının te'sisi mes'elelerine de daha evvel temas edemeyiz.

19/5/29 **Hüseyin Kadri**

«SOLMAYAN GÜZELLİKLER» den

CHANSON D'AUTOMNE

Les sanglots long

Des violons

De l'automne

Blesse mon cœur

D'une langueur

Monotone.

Tout suffoquant

Et blême quand

Sonne l'heure

Je me souviens

Des jours anciens

Et je pleure;

Et je m'en vais

Au vent mauvais

Qui m'emporte

De ça, de là,

Pareille à la

Feuille morte.

P. VERLAINE.

[Bir masalın başından]

NİYAZ

I

Ey şîrin gül yüzlü ilham kızları
Ey şî're renk veren, ruh veren güller!
Verin o sönmeyen al yıldızları,
Bir yeni ilhamla yansın gönüller.

II

Verin o çeşmenin kevserlerinden,
Silsin fanîlerin ölüm yasını.
Verin bir cennetin gizli yerinden,
Hummalı şarabla dolan tasını.

III

Öteripi, Erato, Polimni gibi,
İlâhi periler! kanad geriniz,
Mabedinde yalnız bekleyen kalbi,
Alup sinenize kanat veriniz...

IV

Öterpi, flütle gezdi gökleri,
Bulutlar sihirden gâze gerdiler..
Yapraklar nağmeyle dinlerken yeri;
Vadiden vadiye tüller serdiler...

V

Erato, kitare çalup yükseldi,
Gönüller titredi, sarardı bir an.
Altundan nağmeler gökleri deldi;
Sarardı bir aşkla içinde cihan...

VI

Polimni! ilâhi Polimni! seni;
Bir destek üstünden seyr edip daldım.
Sükûtun şîrile uçurdun beni,
Bir sessiz bestenin ardında kaldım...

VII

Bir masal yolunda uçdu niyazım,
O şî'ri yaratan ince güllere.
Perde, perde gönül sesile sazım,
Akdı âhenklerle boş gönüllere...

3 Haziran 1929

SALİH ZEKİ